

Boekbesprekingen enz.

Fries boek over vogels

In de reeks Publikaties van de Fryske Akademy verscheen als nummer 212 bij de Uitgeverij Laverman te Drachten een door H. F. de Boer geschreven boek „Fûgelflecht”. Voorzover ons bekend is dit het eerste in het Fries gepubliceerde boek over vogels. De meeste bijdragen in dit boek zijn eerder in het Friese tijdschrift „De Pompeblêdden” verschenen en trokken door hun aparte stijl zozeer de aandacht, dat de schrijver besloot ze in boekvorm samen te brengen. Op een prettige, soms humoristische wijze, vertelt De Boer over zijn ervaringen in het Friese veld en in zijn schuiltent. Weliswaar bevat het boek geen volledig overzicht van alle in Friesland waar te nemen vogels, toch missen we jammer genoeg de *ooievaar*, de *kiekendief*, de *roerdomp* en de *ransuil*.

Na een impressie over de trek volgt een hoofdstuk over de vogels rondom huis en maken we met de schrijver zwerftochten door de weilanden op zoek naar *kievit*, *kwikstaarten*, *kemphaan* en *grutto*. Ook volgen we hem langs meer en plas, door hei en duinen om vervolgens deelgenoot te zijn van zijn waarnemingen van *eidereenden*, *kokmeeuw*, *plevieren* en *ganzen*. Natuurlijk ontbreekt een hoofdstuk over de eierzekerstijd niet en er volgen nog opmerkingen over de waarde van natuur- en vogelbescherming. Uit het laatste hoofdstuk halen we, met instemming de volgende, uit het Fries, vertaalde uitspraak aan:

„Omdat hier natuur en cultuur erg met elkaar verbonden zijn moet vogelbescherming, althans bij ons, volkszaak zijn en blijven...”

Behalve een goede en kritische waarnemer is de schrijver, bestuurslid van de Bond van Friese Vogelbeschermingswachten, een kundig fotograaf. Jaap Rusticus maakte voor dit keurig uitgevoerde boek een aantal houtsneden. We hopen dat deze uitgave spoedig gevolgd zal worden door een nieuwe bundel.

Bauke van der Veen

H. F. de Boer: *Fûgelflecht*, Laverman, Drachten 1963. Prijs geb. f 8,90

Nieuwe wandplaten van „Vogelbescherming”

Nu drie nieuwe wandplaten met afbeeldingen van Nederlandse vogels zijn verschenen, kunnen wij ons voor weinig geld

een serie prachtige afbeeldingen aanschaffen. Temeer daar bij afname van meer exemplaren een belangrijke reductie wordt gegeven!

De vogelschilder H. J. Slijper heeft subliem werk geleverd. Maar zeker evenveel complimenten voor de drukkers Joh. Enschede & Zonen, die hier een staaltje van vakmanschap kleurendruk laten zien. De uilen (5 soorten) en roofvogels (13 soorten), waarvoor Slijper een speciaal zwak heeft, de zeevogels (23 soorten meeuwen, sterns en vogels van de rotskusten) en de watervogels (14 soorten eenden) zijn alle uitmuntend, een voorbeeld van een bijzonder kunstenaars- en vakmanschap.

Voor elke studeer- of wachtkamer een unieke wandversiering, onontbeerlijk lesmateriaal voor iedere school (ook op linnen geplakt verkrijgbaar).

Van deze platen zijn kleine reproducties in kleuren vervaardigd, uniek in afwerking en prijs, zeer geschikt in de klas of voor de kamer van de teenager. Jammer, dat om technische redenen de achtergrond van deze kleinere platen wit moest blijven, waardoor vooral de zeevogels en enkele eenden iets minder tegen de achtergrond afsteken.

Hulde aan „Vogelbescherming”, die de uitgave samen met haar Engelse zustervereniging kon verwezenlijken, waardoor de kennis en onderscheiding van de vogelsoorten in belangrijke mate zal worden bevorderd.

J. T.

Plaat „Uilen en roofvogels”: *steenuil*, *bosuil*, *ransuil*, *velduil*, *kerkuil*, *torenvalk*, *smelleken*, *boomvalk*, *slechtvalk*, *bruine kiekendief*, *grauwe kiekendief*, *blauwe kiekendief*, *rode wouw*, *steenarend*, *buizerd*, *sperwer*, *wespandief* en *visarend*.

Plaat „Zeevogels”: *dwergstern*, *grote stern*, *noordse stern*, *visdiefje*, *dougalls stern*, *kokmeeuw*, *stormmeeuw*, *drieteenmeeuw*, *zilvermeeuw*, *kleine mantelmeeuw*, *grote mantelmeeuw*, *grote jager*, *kleine jager*, *stormvogeltje*, *noordse pijlstormvogel*, *noordse stormvogel*, *Jan van Gent*, *aalscholver*, *kuifaalscholver*, *alk*, *zeeoet*, *papegaaiduiker* en *zwarte zeeoet*.

Plaat „Watervogels”: *wilde eend*, *krakeend*, *wintertaling*, *zomertaling*, *smient*, *pijlstaart*, *slobeend*, *tafeleend*, *kuifeend*, *eidereend*, *zwarte zeeëend*, *grote zaagbek*, *middelste zaagbek*, *bergeend*.

Offsetdruk, formaat 86 x 62 cm (en 31 x 21 cm) door H. J. Slijper. Uitg. „Vogelbescherming”.

Prijs f 2,90 (leden f 2,25) per plaat, f 4,90 (leden f 4,—) per twee, f 6,75 (leden f 5,75) voor drie, f 8,25 (leden

f 7,—) voor vier, f 10,— (leden f 8,25) voor de hele serie, op linnen f 10,90 per stuk (leden f 9,90).

Verkleinde reproducties f 0,45 per stuk (f 0,25 per stuk voor aantallen van 10 of meer).

(Bestellingen uitsluitend op postrekening 29213 van „Vogelbescherming” te Amsterdam, met duidelijke vermelding van hetgeen men wenst te ontvangen.)

Wie hoorde eerste koekoek?

In de jaren 1961 en 1962 hebben velen mij geholpen met toezending van gegevens over eerste waarnemingen van de koekoek. Graag doe ik thans weer een beroep op de lezers om mij voor 1964 (en zo mogelijk nog van 1963) meldingen te zenden van eerste waarnemingen van de koekoek, gaarne met: datum, plaats, aard terrein en weersgesteldheid in voorafgaande dagen.

- Dr. W. P. Roelofs, Vosveldlaan 16, Soest

Voorkomen van de kolgans in West-Europa

In samenwerking met het RIVON en het International Wildfowl Research Bureau doen wij een onderzoek naar het voorkomen van de kolgans in West-Europa. In Nederland zijn de pleisterplaatsen van deze vogel goed bekend. Veel geringer is echter de kennis over de trek in ons eigen land. Voor het verkrijgen van een goed overzicht van het verloop van de trek binnen onze grenzen zullen nog veel waarnemingen nodig zijn.

Gegevens over trekkende kolganzen zien wij daarom gaarne tegemoet. Ook waarnemingen van niet geïdentificeerde ganzen zijn bruikbaar, omdat de meeste overvliegende ganzen inderdaad toch kolganzen zijn. Bovendien blijkt het vaak niet mogelijk de ganzen op soort te brengen. Een belangrijke informatiebron zou met het niet gebruiken van waarnemingen van onherkend gebleven ganzen onaangeroerd blijven.

De waarnemer wordt verzocht zo mogelijk de volgende punten te vermelden:

1. plaats en datum van waarneming zo mogelijk ook het tijdstip, eventueel slechts ochtend, middag, nacht;
2. vermelding van de soort (indien mogelijk);
3. aantallen (ook globale aanduidingen zijn bruikbaar);
4. vliegrichting (b.v. naar o of naar zw). Aanvullende gegevens (b.v. vlieghoogte) zijn welkom, maar niet noodzakelijk.

- Th. Mulder en J. Philippina, Heereweg 413, Lisse

Dode mollen gevraagd

In de komende maanden zou ondergetekende weer graag dode mollen toegestuurd krijgen, die gevonden zijn op wegen (dus verkeersslachtoffers), mollen die worden gevangen door kat of hond (dus meestal mollen die aan de oppervlakte liepen) en mollen die in tuin of weiland worden gevonden. Door de slijtage van het gebit na te gaan is dan de leeftijd te bepalen.

Vorige zomer ontvingen we 41 op de weg gevonden mollen, de meeste eind juni, welke alle juveniel bleken. Hieruit blijkt dus dat de jonge mollen in de zomer het gangenstelsel van de moeder verlaten en op zoek gaan naar een eigen woongebied.

Bij een exemplaar dat u verzendt (in een kartonnen doos bijv.) moet dus vermeld worden: vinddatum en -plaats en wijze waarop het dier werd bemachtigd, dus op de weg gevonden, door kat gebracht, enz. Verzendkosten worden gaarne vergoed. Een verslag van de resultaten zal t.z.t. aan de medewerkers worden verzonden.

- Drs. J. Haeck, Inst. voor Oecol. Onderzoek, Burgwal 86, Kampen

Vogels en insecten

Toen er jaren geleden in de maand juli duizenden coloradokevers aan onze stranden aanspoelden kon ik langs de vloedlijn tussen Noordwijk en Noordwijkerhout behalve deze coloradokevers, ook duizenden andere insecten verzamelen.

Na determinatie door specialisten bleek een groot deel van deze insecten afkomstig te zijn uit een kalkrijk gebied, dus Zuid-Limburg of buitenland. De hiervoor lang aanhoudende sterke ZO-wind pleitte er voor dat de insecten hoogstwaarschijnlijk door de wind over grote afstanden waren verplaatst. Uit gebieden waar intensief met insecticiden is gewerkt zouden insecten zich nog gemakkelijker kunnen laten verwaaien. Sterfte van insectenetende vogels door insecticiden zou dus op grote afstanden van de plaatsen waar insecticiden zijn gebruikt, kunnen voorkomen.

Dit ging door mijn hoofd toen ik midden juli '63 op de Keizersgracht te Amsterdam een vrachtauto zag staan waar een 15-tal huismussen zich klimmend tegen de grote radiator verdrongen. Het bleek, dat deze radiator onderweg vele insecten had opgevangen, waaraan de mussen zich tegoed deden. Ook op deze wijze zou vergiftiging op grote afstanden kunnen plaats vinden.

J. T.

Succes met kunstnesten voor de boerenzwaluw

Onlangs bracht ik een bezoek aan de heer H. Timmer te Schinnen, houder van een hoenderpark, om in zijn grote kippenstallen eens te kijken naar de nesten van de *boerenzwaluw*, die hij zelf uit klei en hooihaksel had vervaardigd en waarmee hij een verrassend succes had gehad. Hij vertelde mij omtrent zijn experiment het volgende.

In 1957 kwam het eerste paar *boerenzwaluwen* in een van zijn kippenstallen nestelen. Het broedsel kwam niet tot zijn recht omdat, jammer genoeg, het door een kat werd gevangen. In 1958 kwam er weer een paartje. Dit bracht met goed gevolg zijn jongen groot.

Toen kwam de heer Timmer op de gedachte een aantal nesten zelf te maken. Deze werden vervaardigd van klei en hooihaksel en op onderlinge afstand op een plankje, dat voor elk nest tegen de plafondbalken van de stallen werd aangebracht, goed bevestigd. Bij elk nest werd een zeer lange spijker geslagen om als zitstokje te dienen. Vervolgens werd een lange kabel dwars door de stallen aangebracht en buiten de stallen uitsteeklatten, opdat de zwaluwen voldoende gelegenheid zouden hebben om te gaan zitten. Vanzelfsprekend, en dit was een zeer voorname zaak, werden reeds zeer vroeg in het voorjaar de ramen van de stallen geopend en deze bleven onafgebroken open gedurende het gehele broedseizoen, zodat de vogels steeds in- en uit konden vliegen.

Het gevolg was, dat er in de stallen in 1963 12 kunstnesten bezet werden en 86 jongen uitvlogen! Merkwaardig was, dat niet alleen de kunstnesten werden geaccepteerd, doch dat er paartjes waren, die niet eens de moeite namen om er een rand langs te metselen, hoewel andere dit wel deden.

Als bijzonderheid werd nog vermeld, dat er op 8 september 1963 nog een nest met 3 jongen aanwezig was. Dit broedpaar had het kunstnest reeds in bezit genomen vóór dit geheel droog was en er één ei in gelegd, doch het broeden leek niet te vlotten.

De heer Timmer vertelde nog, dat hij in de loop der jaren 12 nesten bewoond had gekregen, doch dat in de omgeving de broedplaatsen in de boerenstallen werden verlaten. In 1963 nestelde nog slechts één *boerenzwaluw*paar bij een landbouwer in zijn omgeving. Hij zei lachend: dat paartje krijg ik ook nog bij mij!

Dat hij zoveel nesten in zijn stallen bewoond kreeg en de landbouwers in de

hunne geen of bijna geen meer, komt z.i. doordat die boeren de ramen van hun stallen in het voorjaar veel te laat openen en niet voortdurend open houden. Z.i. had hij door zijn maatregelen vrijwel alle broedparen van de *boerenzwaluw* naar zijn stallen gelokt.

• *W. de Veen, Thul 25, Schinnen*

Mantelmeeuwen met vleugelvlekken

Op 31 augustus en 3 september 1963 namen wij bij Den Haag enige *kleine mantelmeeuwen* waar (resp. 3 ex. en 2 en 1 ex.) met midden op de bovenzvleugels enkele witte vlekken, waardoor zij in de vlucht een onregelmatige smalle „vleugelstreep” leken te hebben.

Het betreft hier waarschijnlijk een toevallig optredende mutatie, die elders in Europa (b.v. Engeland) al wel, maar in Nederland nog niet was vastgesteld. In verband daarmee zouden wij graag vernemen of anderen misschien dergelijke *kleine mantelmeeuwen* met afwijkende vleugeltekening hebben waargenomen.

• *J. Gallacher en F. Jansen, Oranjestad 80, Voorburg (ZH)*

Goudvinken eten brandnetelzaad

Enige keren gedurende ongeveer twee weken om Kerstmis 1963 en Nieuwjaar 1964 zag ik te Soest (achter „Middelwijk” aan het Kerkpad) een paartje *goudvinken* dat steeds fourageerde op brandnetelzaad.

• *Dr. W. P. Roelofs, Vosveldlaan 16, Soest.*

Laat broedgeval van een putter

Op 16 september 1962 reed ik met H. Vader en R. Kok langs de Tweede Doodweg te Vogelenzang (NH). Vlak bij een boomgaard en bloemkwekerij zagen we een jonge *putter* die luid bedelend op een hekje zat. Hij had nog veel dons op de kop en liet zich gemakkelijk grijpen. Daarna konden we nog twee jongen pakken. De slagpennen waren nog niet geheel ontwikkeld. Het vliegen ging heel onbeholpen. We schatten de leeftijd op niet ouder dan 16 dagen.

De jongen werden geringd en op een rustige plek in de boomgaard neergezet. De ouders waren steeds in de omgeving. Op 19 september hebben we de jongen voor het laatst gezien. (Zie ook Het Vogeljaar, 1962, no. 1, blz. 288).

• *J. F. Koning, Heerenweg 43, Heemstede.*